

W POSZUKIWANIU PIĘKNA – RZECZ O TWÓRCZOŚCI WOJCIECHA LEŚNIKOWSKIEGO¹

IN SEARCH OF BEAUTY – ABOUT THE ARCHITECTURAL CREATIVE ACTIVITY OF WOJCIECH LEŚNIKOWSKI

Jan Kurek
Profesor PK

Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
Instytut Projektowania Budowlanego

STRESZCZENIE

Cechą dobrej architektury jest umiejętność godzenia sprzeczności świata idei i abstrakcji i potrzeby jego porządkowania w duchu Ładu Naturalnego. Architektura, jak wiele innych „wartości”, weryfikowana jest w trakcie eksploatacji w zakresie kształtowania formy i wpiśnięcia jej w aktualne nurty filozoficzne. Realizowana dla wysoce cywilizowanego społeczeństwa, często nie spełnia naszych oczekiwań i potrzeb estetycznych. Potrzebna jest dziś ponownie dydaktyczna praca organiczna i upowszechnianie dobrych wzorów. Taką postawę prezentuje Wojciech Leśnikowski, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, przedkładający racjonalizm nad postawy formalistyczne.

Słowa kluczowe: architektura, twórczość, piękno, użyteczność.

ABSTRACT

Well designed architecture is when an architect can reconcile contradiction between abstract ideas and real, individual needs. Architecture is a value which is verified during operation of buildings – form, function and construction are factors which define their quality. Architecture often does not satisfy society's expectations – functional and aesthetic. What we need today is didactic work at school, universities and propagation of good architectural patterns. Such attitude is presented by Wojciech Leśnikowski, graduate of the Department of Architecture, Cracow University of Technology. He prefers rationalism over formalistic attitudes.

Key words: architecture, creative activity, beauty, utility.

¹ Niniejsze opracowanie zawiera fragmenty eseju autora pt.: *Zmierzch sztuki a odczuwanie architektury*, zamieszczonego w wydawnictwie specjalnym PK – *Wojciech Leśnikowski, architekt, obywatel świata*, Kraków 2012. [1]

1. PIĘKNO...

Projekt architektoniczny to symfonia na wiele instrumentów. Ich współbrzmienie, rytm i harmonia decydują o ostatecznym odbiorze przez „słuchacza” – widza, inwestora i użytkownika. Laureat Nagrody Pritzкера – Luis Barragán uważał, że „architekci powinni raczej projektować ogrody niż budynki – po to, żeby rozwijać w sobie wyczuwanie piękna, smak i skłonność do sztuk pięknych oraz innych wartości duchowych...”². Jako minimalista, Barragán operował przede wszystkim dużymi płaszczyznami, materiałami naturalnymi, kolorem, światłem i cieniem oraz zielenią.

Architekt dzięki swojej wiedzy, kulturze, a także dzięki” swym nawykom i słabościom, nadaje budowlom indywidualny znak i piętno. Tak było jeszcze niedawno. Dziś coraz częściej wydaje się raczej Bogdan Paczowski, architekt i fotografik, który w zbiorze esejów „Zobaczyć” notuje, że: „budownictwo dzisiejsze jest w większości anonimowe, sprawia wrażenie pozostawionego własnemu losowi. (...) Obojętność ludzi wobec wszystkiego, co wykracza poza obręb osobistych interesów, (...) bezwład polityków, ślepe działanie pieniądza i nowych technologii komunikacyjnych, (...) tworzy kształt albo raczej bezkształt materialny, jaki pozostawi po sobie kiedyś nasz czas”. zadaniem jest również porządkowanie świata i służba społeczeństwu.

Cechą dobrej architektury jest umiejętność godzenia sprzeczności świata idei i abstrakcji i potrzeby jego porządkowania w duchu Ładu Naturalnego – tak, aby obiekt – dzieło architektury, spełniając swoje podstawowe funkcje, było jednocześnie nośnikiem wartości wykraczających poza dominujące obecnie pragnienie doświadczenia i otrzymania od życia wszystkiego – tu i teraz!

Zdaniem Bohdana Paczowskiego „pojęcie Natury zawiera jednak dwa przeciwstawne bieguny - to co idealne i to co realne oraz (to) co wieczne i doczesne, co sprawia, że albo staje się Ona symbolem jednorodności i harmonii, albo tragiczności i rozdarcia”³. Podobnym rozterkom podlega często wrażliwy artysta, jakim czasem bywa architekt. Paczowski wspomina postać Gaudiego, który przy odbiorze dyplomu architekta w 1878 roku na słowa dyrektora Barcelońskiej Szkoły Architektury: "Panowie, mamy to dziś przed sobą albo geniusza, albo szaleńca", podobno odpowiedział: "Znaczy to, że jestem architektem"...

2. BRZYDOTA I ABSTRAKCJA A ZMYŚŁY I ROZUM

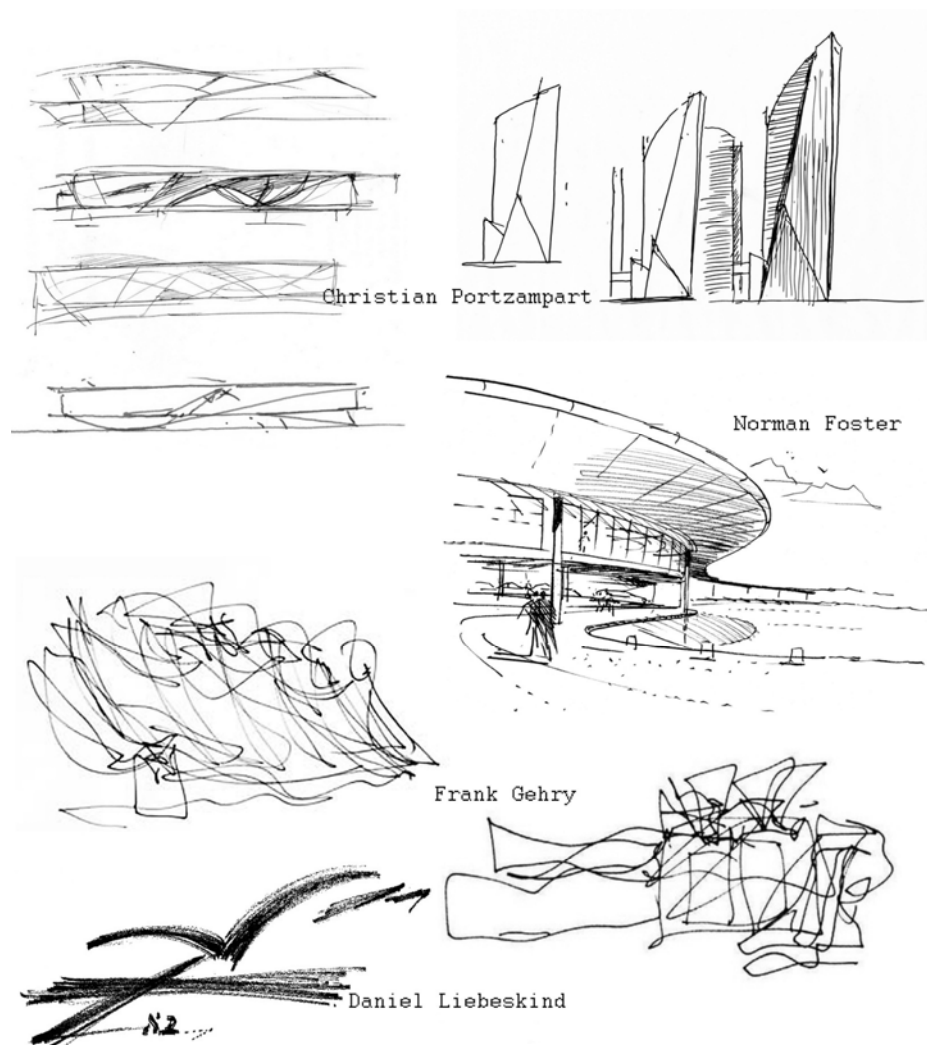
Architektura, jak wiele innych „wartości”, weryfikowana jest w trakcie eksploatacji (jakość rozwiązań technicznych i detalu) oraz w czasie zmieniających się „obowiązujących” mód – stylów, w zakresie kształtowania formy i wpisywania jej w aktualne nurty filozoficzne. I nie wystarczą tylko usilne, narcystyczne starania „twórców”, by stworzyć dzieło szokujące odbiorcę – użytkownika lub widza. Taka postawa często prowadzi na manowce pokracznych bezkształtów i budowli, które zatracają funkcje użytkowe na rzecz wyłącznie własnej autoprezentacji. W efekcie powstają dość liczne surrealistyczne budowle, będące nie tyle efektem twórczego szaleństwa, co odzwierciedlające rozterki i kompleksy ich autorów. Taka postawa spycha architekturę na pogranicze niekontrolowanej abstrakcji.

Jeszcze do niedawna dominowało przekonanie, że wiedza naukowa jest dobrem najdonioślejszym i dzięki jej rozwojowi zwycięża rozum. Platon np. oddzielał zdecydowanie myślenie od odczuwania, oddając prymat liczbom, pięknu płynącemu z geometrii, pragnąc wręcz pozbyć się ciała, by móc odnaleźć idealną zasadę rządzącą światem i człowiekiem (...) zaś Kartezjusz i Diderot uważali, że poszukiwanie istoty piękna podobne jest do poszukiwania prawdy i jako takie jest czynnością intelektualną, nie mającą wiele

² Za: wikipedia

³ Paczowski Bohdan – *Zobaczyć*, Gdańsk 2005. [4]

wspólnego z uczuciami, doznaniem, emocjami⁴. Jak zauważa Ewa Kuryłowicz⁵ dopiero popularyzacja teorii dotyczących systemów zmysłowych w 2 poł. XX wieku zrównała rangę „odbioru” intelektualnego i zmysłowego architektury. Zdynamizowanie form – np. poprzez pofałdowanie lub nachylenie płaszczyzn tak ścian jak i ciągów pieszych widoczne m.in. w twórczości Alvara Aalto, Le Corbusiera, Pieta Blooma, Christiana Portzamparc, Franka Gehry’ego, Daniela Liebeskinda, Zahy Hadid czy Normana Fostera, to wyraźne odwoływanie się do wrażliwości na formę zmysłu kinestetycznego (ruchu). Także, mające swoje korzenie filozoficzno-estetyczne w poglądach Johna Ruskina i Wiliama Morrisa, współczesne niesłychane wzbogacenie elewacyjnych faktur, podniosło rangę zmysłu dotyku. W pewnych okolicznościach doświadczanie architektury odbywa się także przy udziale zmysłu słuchu (efekty akustyczne) i receptorów zapachów

Ryc. 1. Zdynamizowanie form – np. poprzez pofałdowanie płaszczyzn tak ścian jak i ciągów pieszych, to wyraźne odwoływanie się do wrażliwości na formę zmysłu kinestetycznego. /źródło rysunków: strony internetowe poszczególnych autorów i *wikipedia*/

Fig. 1. Dynamization of forms its recallment to the sensibility on the form of the kinetic sense. /source: web sites of each authors and *wikipedia*/

⁴ Kuryłowicz E., [w:] Rasmussen S., E., *Odczuwanie architektury*, Murator – biblioteka architekta, Warszawa 1999, przedmowa. [2]

⁵ Ibidem.

Jak zauważa Rasmussen⁶ współczesna architektura, realizowana dla wysoce cywilizowanego społeczeństwa, często nie spełnia naszych potrzeb(?) estetycznych. Tempo współczesnych przemian powoduje, że coraz mniej czytelne stają się różnice między pięknem i brzydotą, harmonią i chaosem. Mało tego, także sami architekci gubią się w meandrach filozoficzno-estetycznych. Potrafią, na przykład, bez końca budować własne definicje terminu architektura, a nie potrafią już samodzielnie artykułować swych koncepcji w formie autorskiego szkicu. Poprzestając na wizualizacjach komputerowych zubażają swoją wrażliwość i zdolności manualne.

Ryc. 2. Współczesny projekt architektoniczny coraz mniej wybrzmiewa harmonią kameralnej lub symfonicznej orkiestry, a częściej kakafonią źle zestrojonych instrumentów. Coraz słabiej więc pobrzmiewają w architekturze sonaty, pieśni, menuety, ronda czy wreszcie skromniejsze etudy i intelektualne wariacje na temat. /źródło rysunków – strony internetowe poszczególnych autorów i wikipedia/

Fig. 2. The present architectural design less and less sounds with the harmony of the private or symphonic orchestra, and more often kakafonic of badly coordinated musical instruments. More and more more in the architecture sounds false sonats, songs, minuets, brims, etuids and intellectual variations on the subject... /source of drawings: web sites of each authors and wikipedia/

⁶ Rasmussen S., E., *Odczuwanie architektury*, Murator – biblioteka architekta, Warszawa 1999. [3]

3. UŻYTECZNOŚĆ

Wytwory twórczości architektonicznej przede wszystkim powinny być użyteczne. Oczywiście nie bez znaczenia jest także ich jakość estetyczna – na co zwracali już w 2 poł. XIX wieku przedstawiciele *Arts and Crafts Movement*⁷. Jeśli więc przyjąć, że architektura to sztuka zamykania (ograniczania) przestrzeni i czynienia jej użyteczną dla człowieka, to trudno uznać za właściwe sprowadzanie jej do kreacji coraz mniej użytecznych rzeźb. Architekt coraz częściej więc staje się producentem teatralnym – scenografem, oblekającym przestrzeń w tanię dekorację, których głównym zadaniem jest zwrócenie – choć na chwilę – uwagi na obiekt i jego twórcę. Dlatego też architektura współczesna coraz częściej staje się pretensjonalna i nieprawdziwa – jest iluzją, podobnie jak iluzją bywa świat kreowany przez polityków...

Oczywiście trudno dziś przyjąć do stosowania XIX-wieczne idee historyzmu, naśladowanego style epok minionych, choć możliwe jest przeciw twórcze kontynuowanie i rozwijanie tych doświadczeń. Mało tego w „wirującym” świecie niestabilnych form ukojenie może przynieść modernistyczny estetyczny, formalny oraz materiałowy porządek.

Twórcy architektury, podnieceni możliwością pozostawienia swojego „odcisku” w przestrzeni, coraz częściej zapominają o swojej służebności dla społeczeństwa. Zapominają, że nie są wyłamującymi się ze schematów „szalonymi” artystami dostarczającymi jedynie dzieł sztuki. Zapominają, że powinni być przede wszystkim realizatorami kompletów bezosobowych rysunków, obliczeń, plansz, kosztorysów i specyfikacji, niezbędnych do wzniesienia budynku. Oczywiście nie wyklucza to tworzenia przez architektów budowli niestandardowych, mających zindywidualizowany, własny charakter – wiele zależy tu od wrażliwości i otwarcia na różne wrażenia samych odbiorców-użytkowników.

4. TWÓRCZOŚĆ RACJONALNA

Od kilku już dekad mamy wrażenie, że świat, a z nim jego sztuka, znalazł się w ślepych zaułku – w swoistym impasie – nie tylko politycznym, ale także i kulturowym. Choć artyści prześcigają się w sięganiu po nowe środki wyrazu, nowe sposoby prezentacji, uzyskiwane efekty nie zadowolają. Ci, którzy poznali klasykę, sztukę średniowiecza, secesję czy modernizm, nie znajdują dostatecznej satysfakcji i ukojenia dla zmysłów, w rozedrganych multimedialnych artystycznych prezentacjach (zwanymi dziś projektami). Dziś miejsce estetyki i filozofii tworzonych przez tysiąclecia, zajmuje trudno definiowalny i niepokojący chaos.

Architektura jest Sztuką i tak jak Ona nie potrafi się odnaleźć w realiach świata, zmieniającego się dziś w postępie geometrycznym. W naszym odczuwaniu architektury, pod presją mnogości coraz dziwniejszych form, barw, światła i faktur, coraz trudniej odnajdujemy jakieś stałe (stabilne) punkty odniesienia i ukojenia dla naszych zmysłów.

Dziś projekt architektoniczny coraz mniej wybrzmiewa muzyczną harmonią kameralnej lub symfonicznej orkiestry, a częściej kakofonią źle zestrojonych instrumentów. Coraz słabiej więc pobrzmiwają w architekturze sonaty, pieśni, menuety, rondo czy wreszcie skromniejsze etiudy i intelektualne wariacje na temat – realizowane również w jazzie. I gdybyż to był awangardowy *sonoryzm*⁸ utworów Pendereckiego...

Odczuwanie architektury jest dziś czasami efektem swoistej świadomej manipulacji „twórcy”, coraz częściej jednak jest „manifestacją” jego niedostatków w wykształceniu estetycznym, niskiej wrażliwości, a nieraz także niewiedzy w sferze techniczno-materiałowej. Czy więc odczuwanie i wrażliwość przeciętnego odbiorcy ma w XXI wieku

⁷ Arts and Crafts – ruch artystyczny, zrzeszający malarzy, rzeźbiarzy, architektów i rzemieślników w celu tworzenia sztuki użytkowej o wysokiej jakości estetycznej, służącej całemu społeczeństwu.

⁸ Czyli wykorzystywanie niekonwencjonalnych technik artykulacji dających oryginalne efekty dźwiękowe – np. stukanie, skrobienie czy skrzypienie z użyciem elementów tradycyjnych instrumentów.

szansę na osiągnięcie poziomu pozwalającego na właściwą ocenę i przeżywanie pojawiających się w jego otoczeniu nowych zjawisk estetycznych?

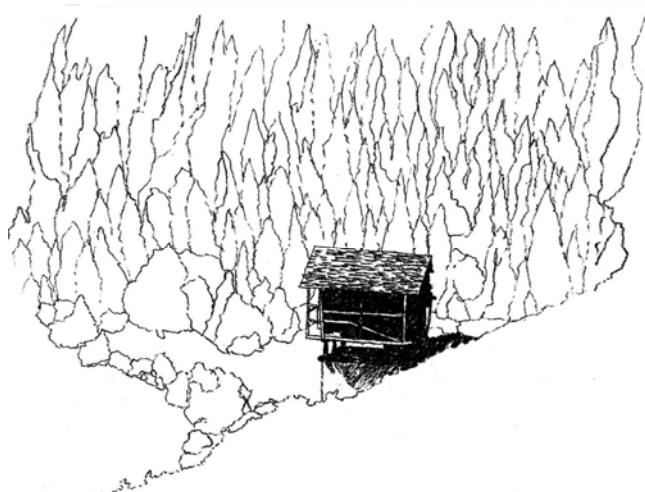
Trudno jeszcze dziś powiedzieć, na ile obserwowane tendencje są trwałe i nieodwracalne, a w jakim stopniu będą tylko przejściowym zaćmieniem naszych horyzontów i... umysłów. Ciągle jeszcze jest jednak nadzieja, że zawartość tego artystycznego śmietnika znajdzie właściwe miejsce na wysypisku dziejów.

Jak więc bronić się przed zbliżającym upadkiem? Jak to zwykle bywa, potrzebna jest pozytywistyczna praca organiczna – praca u podstaw i od podstaw. Bardzo dobrym przykładem takiej pozytywistycznej postawy jest życie i twórczość Wojciecha Leśnikowskiego.

Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, po kilkuletnim stażu w katowickim Miastoprojekcie wyjechał do Paryża, zobaczyć inny świat i pracownię jednego z największych architektów świata. Pozbawiając mimochodem polskiego obywatelstwa, świat ten pochłonał Go na prawie półwiecze....

W tym czasie skończył się w Polsce komunizm, przywrócono Mu obywatelstwo, przyznając jeszcze francuskie i amerykańskie. Dzięki temu stał się obywatelem świata z solidną znajomością dzieł współczesnej i historycznej architektury. Prowadząc ćwiczenia projektowe i wykłady na wielu uniwersytetach, a także kierując kilkoma korporacyjnymi, dużymi biurami amerykańskimi, miał także koleżeńskie kontakty z czołowymi światowymi architektami jak: Louis Kahn, Aldo van Eyck, Mathias Ungers, Ralf Johnson, Jean Nouvel, Norman Foster, Jean Marc Iboz czy Witold Cęckiewicz, Stefan Kuryłowicz, Romuald Logler, Stanisław Deńko, Ryszard Jurkowski z Polski.

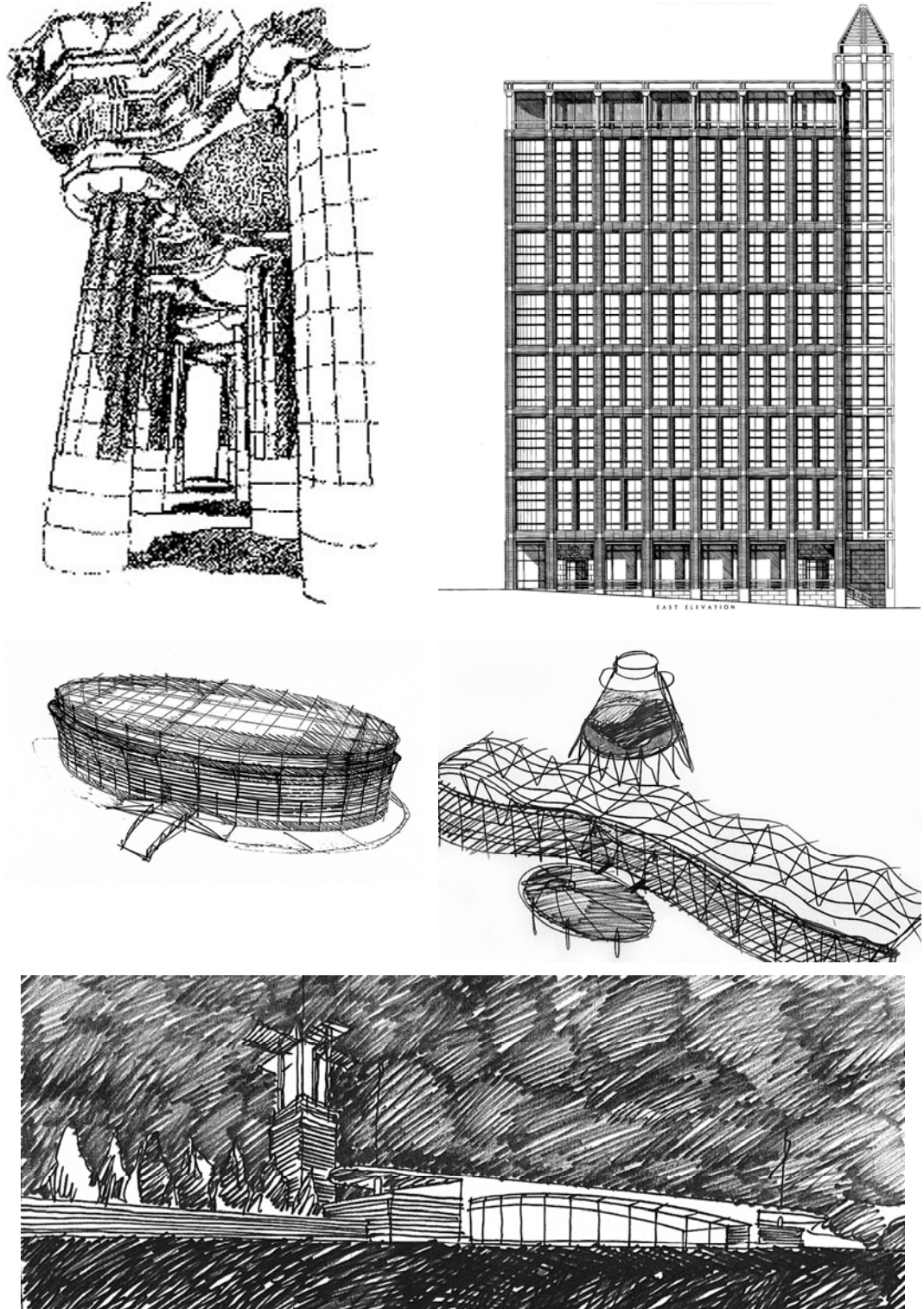
Wojciech Leśnikowski, publikując swoje projekty i wiele pisząc o architekturze, w rozlicznych czasopiśmie i kilku wydawnictwach książkowych⁹, objawił dar głębokiej syntezy oraz prostego i jasnego przekazu własnego odczytania /odczuwania/ architektury – tak historycznej jak i współczesnej! Umiejętność ta niesłychanie uatrakcyjnia i dynamizuje jego prezentacje o architekturze sprawiając, że na jego kursy, seminaria i wykłady często jest więcej zgłoszeń niż miejsc...

Ryc. 3. Wojciech Leśnikowski – szkic /źródło: archiwum autora/

Fig. 3. Wojciech Leśnikowski – sketch /source: archive of the author/

⁹ *Romantyzm i racjonalizm w architekturze* (1982), *Nowa architektura francuska* (1990), *Wiele twarzy modernizmu – budownictwo w Niemczech pomiędzy wojnami światowymi* (1994), *Wschodnioeuropejski modernizm - w architekturze Czechosłowacji, Węgier i Polski* (1996), *Architekci europejscy w Ameryce* (2004, nie opublikowana).

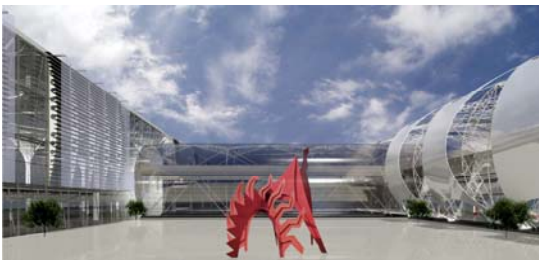
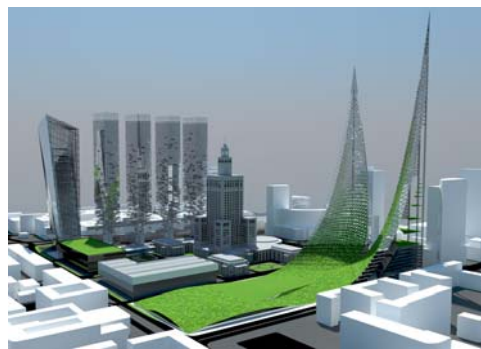

Ryc. 4. Wojciech Leśnikowski – rysunki i szkice koncepcyjne + rysunek elewacji biurowa dla Chicago. /źródło: W. Leśnikowski/

Fig. 4. Wojciech Leśnikowski - drawings and conceptual sketches + drawing of the elevation office building for Chicago. /source: archive of the author/

Ryc. 5. Wojciech Leśnikowski – zrealizowane projekty biurowców w Chicago (po lewej) i Paryżu (La Defence).
/źródło: W. Leśnikowski/
Fig. 5. Wojciech Leśnikowski - realized projects of office buildings in Chicago (left) and Paris (La Defence).
/source: archive of the author/

Ryc. 6. Wojciech Leśnikowski – projekt futurystyczny dla centrum Warszawy (u góry) oraz projekty konkursowe lotnisk dla Warszawy (po lewej) i Krakowa. /źródło: W. Leśnikowski/
Fig. 6. Wojciech Leśnikowski – the futuristic project for the centre of Warsaw (on the top) and competitive air-fields projects for Warsaw (left) and Cracow. /source: archive of the author/

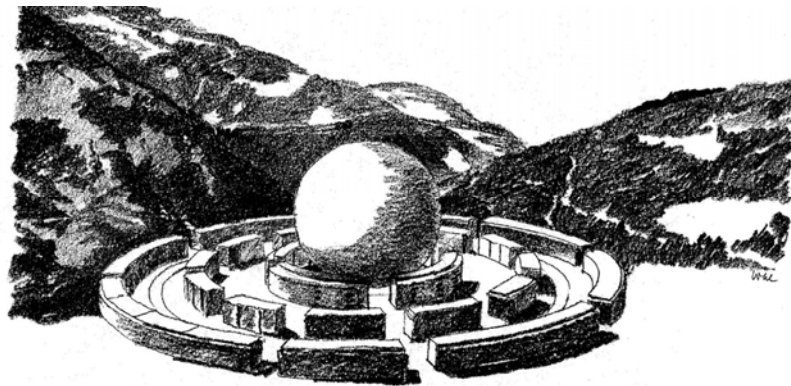
5. W POSZUKIWANIU UTRACONEGO...

Czy mamy dzisiaj do czynienia z nieodwracalnym zmierzchem sztuki która, w różnych swoich odmianach, kategoriach i odcieniach, przeżywa dziś głęboki kryzys, powodowany odwrotem od uznanych i historycznie sprawdzonych norm etycznych, estetycznych itp.? Czy też przeżywamy jedynie tylko kolejną „chwilę” słabości świata i kolejny sprawdzian sił witalnych ludzkości? Być może jest to zjawisko normalne, a okresowe rumowiska kulturowe, są tak samo dobrym podłożem dla rozwoju, jak powierzchnia ziemi po wybuchu wulkanu... Może tak być! Stąd znaczenie i rola postaci jakie uosabia Wojciech Leśnikowski. Postaci które, czasem osamotnione, niezłomnie trwają w przywiązaniu do kulturowego dziedzictwa Europy i świata.

W własnej twórczości prezentuje On pewien dualizm w podejściu do projektowania. Jest to z jednej strony głęboki racjonalizm i klasyczne – wzorowane na filozofii architektury Miesa van der Rohe – budowanie funkcji, struktury nośnej, formy i detalu. Z drugiej pojawia się nowoczesność, futurizm i poszukiwanie dla architektury nowych „koneksji” z przemysłem materiałów budowlanych i nowych możliwości-technologii ich „stosowania”. Być może jest to efekt Jego silnych związków ze specyfiką pracy dużych, korporacyjnych biur projektowych oraz dobra znajomość epok i stylów architektonicznych wyniesiona z dydaktyki uniwersyteckiej.

Za swój dorobek projektowy, dydaktyczny i publicystyczny tj. za osiągnięcia w sferze kultury Wojciech Leśnikowski otrzymał w 1990 roku prestiżowe odznaczenie francuskie: - ORDRE DES ARTS ET DES LETTERS¹⁰, a w 1978 i 1992 został laureatem FULBRIGHT INTERNATIONAL AWARD, przyznawanej przez Amerykański Departament Stanu. Także miasto czasu jego studiów architektonicznych – matecznik słynnej niegdyś Krakowskiej Szkoły Architektury, docenia jego wiedzę i doświadczenie, zapraszając do współpracy dydaktycznej (liczne wykłady oraz warsztaty projektowe) i przyznając Mu w bieżącym roku honorowy LAUR KRAKOWA XXI WIEKU.

Kontynuacja dotychczasowych trendów w sztuce, prowadzi do swoistej barbaryzacji postaw i stępienia wrażliwości społecznej – stąd znaczenie doświadczeń projektowo-realizacyjne i dydaktyczne Wojciecha Leśnikowskiego jako osoby-czynnika humanizującego stechnicyzowany, skomputeryzowany i zglobalizowany dziś świat – w tym także warsztat architekta. Daje również nadzieję na powrót do sensu myśli wielkiego Leonarda da Vinci, że: szczytem wyrafinowania jest prostota oraz że: wszelka nasza wiedza ma początek w naszych zmysłach – sługach naszych dusz.

Ryc. 7. Wojciech Leśnikowski – szkic koncepcyjny. /źródło: W. Leśnikowski/

Fig. 7. Wojciech Leśnikowski – conceptual sketch /source: archive of the author/

¹⁰ Jest to najwyższe odznaczenie w dziedzinie sztuk pięknych i literatury, nadawane przez Republikę Francuską.

IN SEARCH OF THE BEAUTY – ABOUT THE ARCHITECTURAL CREATIVE ACTIVITY OF WOJCIECH LEŚNIKOWSKI

1. BEAUTY...

Architectural projects are a kind of symphony, which consists of many components – instruments, rhythm, harmony, etc. – they all determine its value, how it is perceived by the audience. Luis Barragán thought that *architects should rather design gardens – to develop their sense of beauty (...) and other spiritual values*. As a minimalist, Barragán was using big surfaces in his projects, natural materials, colours, light, shadows and green areas.

Thanks to knowledge, cultural background and experience, architects use to create their own way of designing and thinking about architecture. Nowadays it seems to be different.

Bohdan Paczowski wrote that *architecture today is mostly anonymous, was left to its fate. (...) it creates shape or rather shapeless matter, which we will leave for future generations*. He thinks that *the term of Nature consists of poles apart – on one hand there are components, which are ideal and everlasting, but on the other hand there are real and earthly elements. So the nature can be a symbol of homogeneity and harmony or tragedy and dilemma*.¹¹

2. UGLINESS AND ABSTRACTION TOWARDS SENSES AND MIND

Nowadays architecture and creators have no limits – materials and technical solutions are so developed that it is possible to build almost everything. Architects express their individuality and use shock as the main mean of expression. As a result we have surrealistic buildings, which are not functional. On one hand we have abstraction but on the other hand – what role does mind and senses play in designing process?

Platon was of the opinion that thinking and feeling should be separated, beauty comes from geometry and numbers and only mind can find its essence. Descartes and Diderot thought that looking for the real beauty is like seeking for the truth and as such it is intellectual activity, which has nothing to do with emotions¹². Since the second half of 20th century, together with popularization of theories about sense systems, thinking and feeling started to play equally important role in understanding architecture.

As a result, designers started to influence all human senses. Buildings are sometimes so sophisticated that it is hard to 'understand' what the concept of architect was. It is also difficult to evaluate whether buildings are 'beautiful', what criteria should we actually use? Nowadays architects are changing and improving the definition of architecture, but they have problems when it comes to drawing on paper their concept. Do they really know what they want to create?

3. UTILITY

Architecture should be above all designed for people – it should be useful, meet their individual needs. Buildings which are only 'sculptures' or kind of 'theatrical scenery' are only signs, monuments to architects, but that is rather wrong way...

Contemporary architecture becomes more and more multimedia and illusory. There is no truth in form, function, neither in construction – it is hard to name or define them. So, what kind of architecture should design an architect? Do we have to look back at historicism,

¹¹ Paczowski Bohdan – *Zobaczyć*, Gdańsk 2005.

¹² Kuryłowicz E., [w:] Rasmussen S., E., *Odczuwanie architektury*, Murator – biblioteka architekta, Warszawa 1999, przedmowa.

expressionism or modernism? Or maybe we should only draw our inspiration from the past, but take into consideration needs of modern society?

Obviously designers have right to express their individuality in projects, but they mustn't forget for whom they do it.

4. RATIONAL CREATIVE ACTIVITY

Architecture is an art. Nowadays every type of art has new possibilities – in respect of technology, materials, accessibility to people all around the world. Reality around us is changing very fast, but we as human beings are still the same – our body, mind, senses, and emotions are much the same since ages. There are too many stimuli around us and the world seems to be more and more chaotic, so does modern architecture.

The question is not only what kind of architecture should be built, but also how should we teach about it? The answer is in life and creative activity of Wojciech Leśnikowski.

He is a graduate of Cracow University of Technology in the field of architecture. After studies he worked in Katowice in the state architectural office. Wojciech Leśnikowski started his long trip from Paris – where he was working in one of the most important architectural office in the world – Corbusier's office. He went to Paris and intended to stay there for one or two years, but he lost this Polish citizenship. After a few years he moved to the United States, where his point of view changed radically – in aspects of architecture, people and the world. After some time he got French, American and Polish citizenship, and so he become citizen of the world.

Wojciech Leśnikowski has worked at many universities in United States and simultaneously in architectural corporations as a chief designer. He met and knew the greatest architects of 20th century, such as: Louis Kahn, Aldo vanEyck, Mathias Ungers, Ralf Johnson, Jean Nouvel, Norman Foster, Jean Marc Iboz, or Witold Cęckiewicz, Stefan Kuryłowicz, Romuald Loegler, Stanisław Deńko, Ryszard Jurkowski from Poland.

Wojciech Leśnikowski wrote many essays about architecture and several books¹³, he published his projects in architectural magazines, also in Poland. In his works he showed that he has a gift for synthesize and sound judgement on architecture (historical and modern). Together with personal, presentation skills which makes him great lecturer and teacher. For his seminars there are more applications than seats.

5. IN SEARCH OF LOSS...

How we can define our times? Is it 'twilight' of art, 'the end' of the role of history and ethical standards in architecture and in politics? Or it is only a normal, transitional phase in our culture? In such a reality, people like Wojciech Leśnikowski are of great importance – witnesses of the past, a link between 20th and 21st century, who at the same time design projects from the future by implementing space technology into architecture. His knowledge helps him to decide which premises will be the best for specific location, type of building, etc. He often bases his projects on Mies van der Rohe philosophy – his way of thinking about function, form, construction and detail.

For his work as an architect (designing, teaching and writing) Wojciech Leśnikowski received in 1990 the French, prestigious award: ORDRE DES ARTS ET DES LETTRES and in 1978, 1992 he got: FULBRIGHT INTERNATIONAL AWARD. Also the royal city

¹³ *Romanticism and rationalism in the architecture* (1982), *New French architecture* (1990), *Many faces of the modernism* (2004, not published).

Cracow appreciates his knowledge and experience and this year award him an honorary prize: THE CRACOW LAUREL OF 21st CENTURY.

Wojciech Leśnikowski is a person with experience in many fields. His private and professional life taught him a lot. Such people – open minded, with broad education – give us hope that in this chaotic world we will return to the philosophy of Leonardo da Vinci, because *Simplicity is the ultimate sophistication*.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Kurek J. /redakcja całości/, *Wojciech Leśnikowski, architekt, obywatel świata*, wydawnictwo specjalne Politechniki Krakowskiej, Kraków 2012.
- [2] Rasmussen S., E., *Odczuwanie architektury*, Murator – biblioteka architekta, Warszawa 1999.
- [3] Ossowski S., *U podstaw estetyki*, PWN, Warszawa 1966.
- [4] Paczowski B. – *Zobaczyć*, Gdańsk 2005.

O AUTORZE

Jan Kurek, dr hab. inż. arch., prof. Politechniki Krakowskiej. Zainteresowania naukowo-badawcze: teoria architektury, nowe technologie i materiały budowlane, architektura drewniana, architektura sakralna, redaktor naczelny (2011) ogólnopolskiego kwartalnika *Archivolta*. Mail: pakurek@cyf-kr.edu.pl

AUTHOR'S NOTE

Jan Kurek, Assoc. Prof., PhD, DSc., Arch. Scientific and research interests: theory of architecture, new technologies and building materials, wooden architecture, places of worship and sacred architecture. The chief editor (2011) of quarterly *Archivolta* of nationwide circulation. E-mail: pakurek@cyf-kr.edu.pl